

Informationsansvarig:

18 mars 1983

Jan Lindgren
Planeringskontoret
Norrköpings kommun
601 81 NORRKÖPING
tel 011/12 97 00

INNEHÅLL:

Nya medlemmar	2
Årskonferensen på Gotland 1983	2
Krisen, rörelserna och alternativen Rapport från en resa till Berlin 4-8 november 1983	2
Alternativrörelserna och dess huvudstad: Berlin	3
Ett globalt scenario	6
Scenario för Sverige	10
Ett lokalt scenario	12
Kastvindar över Europa	14

NYA MEDLEMMAR

Vid styrelsesammanträdet den 4 februari 1983 invaldes följande nya medlemmar i föreningen:

Utredningssekreterare Karin Andersson, Sundsvall
 Utredningssekreterare Anders Nyquist, Lund
 Sekreterare Inger Kranz, Stockholm

Vi hälsar de nya medlemmarna välkomna i KSP. Föreningen har nu 405 medlemmar från 171 kommuner.

ÅRSKONFERENSEN PÅ GOTLAND 1983

KSP:s årskonferens 1983 äger rum på Gotland 30 maj-1 juni. Temat för konferensen är: Fönster mot framtiden. Efter konferensens avslutning anordnas en studieresa i den gotländska arkipelagen.

Program m m för konferensen framgår av inbjudan, som skickas ut samtidigt med detta KSP-nytt. En stor del av första dagens program ägnas åt ämnet "Från global kris till lokala alternativ" med anföranden av forskarna Mats Friberg och Ingvar Nilsson. Deras ämne anknyter till frågor som de var med och diskuterade vid en konferens i Berlin förra hösten. I konferensen deltog även några KSP-are och de har skrivit en rapport om sina intryck. Rapporten återges i detta KSP-nytt och den ger några smakprov på de frågeställningar som Friberg och Nilsson kommer att ta upp på årskonferensen.

KRISEN, RÖRELSENA OCH ALTERNATIVEN

Rapport från en resa till Berlin 4-8 november 1982

I november 1982 hade vi (Ingela Bayramoglu, Anneli Krube, Jan Lindgren, Astrid Nyström och Gösta Sedelius) nöjet att delta i en resa till Berlin anordnad av rörelseforskningsgruppen vid Göteborgs Universitet. Vård för besöket var Johan Galtung och deltagare var forskare och andra som på olika sätt är engagerade/intresserade av alternativrörelsen.

Forskningsgruppens syfte med resan var att diskutera utkast och idéer till ett bokprojekt som gruppen arbetar med. Bokprojektet har titeln: Krisen, rörelserna och alternativen. Eftersom resans mål var Berlin -alternativrörelsernas huvudstad- gavs också rika möjligheter att på plats studera olika alternativa rörelser och att träffa deras representanter.

Vårt utbyte av resan var mycket givande och vi vill därför gärna förmedla våra intryck till övriga KSP-are. Vår rapport har koncentrerats till de anföranden som hölls av Josef Huber, Johan Galtung, Mats Friberg och Ingvar Nilsson. Vi kompletterar rapporten med en artikel som Johan Galtung har skrivit för ABF:s tidning Fönstret (nr 15 1982).

Alternativrörelserna och dess huvudstad: Berlin

I Väst-Berlin finns en unik koncentration av små kollektiv, kooperativ och aktionsgrupper. Men de som skulle förändra världen och produktionsordningen har blivit småföretagare, ansåg Joseph Huber, 34-årig docent vid stadens Fria Universitet och ledande ideolog inom den tyska alternativrörelsen.

I landet som helhet bedrivs för närvarande 10-12 000 alternativprojekt. I de flesta är 5-7 medlemmar engagerade, merparten mellan 20 och 30 år gamla och barnlösa. Bara ca 10 procent av projekten är rent produktionsorienterade. Många finns inom servicesektorn; restaurang, bio, teater, media, foto, social service. Ungefär en femtedel av projekten kan samtidigt karaktäriseras som politiska aktionsgrupper. Hälften har ingen som helst partipolitisk eller ideologisk anknytning.

Motkulturen

Det internationellt mest kända uttrycket för det alternativa Berlin är de hundratals husockupationerna i stadsdelarna Kreuzberg, Schöneberg, Tempelhof och Mehringhof. Startsignalen för en bredare motkultur blev "den tyska hösten" 1977. Den, förklarar Joseph Huber, utgjordes av en serie händelser som skapade ett mycket hårt politiskt klimat i hela Förbundsrepubliken. Det var kidnappningen och mordet på arbetsgivarchefen Hans-Martin Schleyer, det var de mystiska självmorden bland Bader-Meinhof-gruppens medlemmar, det var kapningen av det tyska Lufthansaplan som sedan stormades i Mogadishu av specialtrupper ur västtyska gränsskyddet.

Dessa händelser skapade en repressiv stämning med bl a yrkesförbud och mycket hårda tag mot alla grupper som ansågs vara annorlunda eller radikala. En politisk likgiltighet bredde ut sig inom det etablerade partisystemet. Men samtidigt blev miljörörelsen starkare, särskilt anti-kärnkraftsrörelsen. Många små grupper och kollektiv sa sig själva, var för sig, att dom måste göra något. Finna andra sätt att leva, och att arbeta.

Två generationsrevolter

I början baserade sig motkulturen och det alternativa levnadssättet på ett ideologiskt utopiskt tänkande. Sedan den ekonomiska krisen blivit en realitet kring 1979-80, kom alternativverksamheter igång också av ett annat skäl, nämligen den växande ungdomsarbetslösheten. I det här skedet blev alternativgrupperna och husockupationerna mer provocativa och våldsinriktade än den tidigare ungdomsrevolten. "Müsslis", med rötter i vänsterrörelsen från slutet av sextiotalet och med en mjuk, vegetarisk, präktig och kompromissvänlig framtoning, fick nu sällskap av "Mollies" (uttrycket från molotovcocktails) som än yngre och står för den hårda linjen.

"Mollies", vars slogan är "Keine Zukunft", har klar anknytning till den nya ungdomsrörelsen som går att urskilja från andra hälften av 70-talet och som formerade sig i defensiva försvarsställningar, mot de nya problem som dök upp. Problem som i några fall, som exempelvis den konstant växande ungdomsarbetslösheten och bostadsbristen, riktade sig direkt mot den nya generationen. Den föregående offensiva ungdomsgenerationen, som riktat sitt opinionsarbete och sina demonstrationer mot samhällets maktcentra, efterträddes av en defensiv. "Ungdomsrevolten" förflyttades från samhällets centrum till dess periferi. Från storstädernas centrum till periferin ute i förstäderna.

Det är i exempelvis Stockholmsförorten Rågsved och i Norrbotten inom den s k 7-april-rörelsen, ni i Sverige återfinner den mobilisering som har skett inom sjuttio- och det tidiga åttiotalets ungdomsrörelse. I västeuropa har den nya "ungdomsrevolten" sin bas i husockupationerna i Berlin och Amsterdam, i ungdomskravallerna i Liverpool eller exempelvis i rörelsen "Børnemakt" i Köpenhamn. Denna ungdomsrevolt har också en annan sida, som markeras av exempelvis skinheads invasion av invandrarstadsdelen Southall i västra London. En aktion som vittnar om den försvarsställning, som ligger bakom de aktioner som börjar utkristallisera sig till en ny ungdomsrevolt.

Till skillnad från vad som var fallet inom sextiotalets ungdomsrörelse är det inte längre mellanskiktens ungdomsgrupper, som utgör kärnan. Uppfattar man skillnaden mellan 60- och 70/80-talets ungdomsrörelse som en generationssvängning, så döljer den samtidigt en förskjutning mellan olika sociala skikt. Den nya ungdomsrevolten är till stor del de utstötta uppror, de som direkt drabbas av de problem som har aktualiserats under 70- och det tidiga 80-talet.

Under perioden 1977-79 med dess antiprofessionaliseringsdebatt växte nya projekt upp som svampar ur jorden. De som senare anslutit sig till alternativrörelsen härstammar från det unga trasproletariat som är resultatet av utslagningen från arbetsmarknaden. De väntar sig inget annat än arbetslöshet och misstror alla politiker och auktoriteter.

Idéströmningarna

Tar man det kronologiskt så är fredsrörelsen ett slags utvidgning av den ekologiska rörelsen, som därmed breddades. Härur kom också "Die Grünen". Men "De Gröna" är också ett nytt heterogent klassparti, som bl a rekryterar unga ur medelklassen med yrken inom det sociala fältet och den ofrentliga sektorn. (Revolutionärer med garanterad pension!) Die Grünen's partiprogram appellerar också till studenter, pensionärer och marginalgrupperna på arbetsmarknaden. Den väljarpotential som finns i Tyskland för ettnytt parti som "Die Grünen" och som nu har bara några platser i Bundestag ligger enligt Huber på 35-40 procent, möjligen en majoritet av befolkningen.

Ett problem är att partiet startade som en medborgarrörelse som var klart utoparlamentarisk, t o m antiparlamentarisk. Partiet står i fundamental opposition till alla andra partier i Tyskland. Samarbetsovilja och kompromisslöshet drivs som strategi. Vad säger de väljare om detta, som förväntat sig samarbete mellan de gröna och socialdemokraterna? Partiet kännetecknas av funktionärsrotation och anti-professionalisering. Bland barnsjukdomarna märks bl a olika former av dogmatisk socialism.

Etablissemangets reaktioner

Vilka framgångar har alternativrörelsen och motkulturen rönt? Man har mött ett förvånande stort gehör för alternativa tankar och livsformer. Alla sidor av rörelsen har getts stor offentlighet och etablissemanget har anammat flera idéer. Dessutom har 6 000 jobb skapats bara i Berlin. Man uppträder som rådgivare åt myndigheterna om hur man åstadkommer nya jobb. Och hur man kan ordna social service, daghem och skolor när den offentliga sektorn inte klarar mer. De flesta jobbar som sagt i tertiärsektorn. Och där har nya marknader för vård och omsorg uppstått. Samarbete har etablerats med det professionella etablissemanget och också med kyrkan. Den katolska kyrkans välfärdofilosofi: "Hjälp dig själv först, så", sammanfaller med alternativrörelsens syn.

Alternativ utvecklingsfond

Huber var också en av initiativtagarna till en alternativ "utvecklingsfond", Netzwerk Selbsthilfe. Denna finansieras med frivilliga bidrag från ungefär 6 000 sympatisörer på mellan fem och 30 Mark i månaden. Pengarna utbetalas som bidrag och/eller lån från en kombination av bank och socialkontor. Tre typer av projekt finns, nämligen kommersiella, politiska och sociala. Varje bidragsgivare kan i viss utsträckning styra till vilken typ av projekt hans/hennes pengar ska gå.

Förborgerligande i krisens spår

Men opportunist och klättermentalitet uppstår tyvärr även inom den alternativa miljön. Huber själv har därför hoppat av den direkta ledningen. Och den ekonomiska krisen har gjort att man även i alternativ produktion tvingas tjäna pengar till sitt uppehälle. Det talas ibland om en "alternativ ekonomi" som fungerar helt vid sidan om det övriga samhället. Detta är en myt anser Huber. Begreppet alternativ ekonomi är en utmaning, ett slags programförklaring. Men det är ingen verklighet. I allt vad vi gör är vi beroende av det övriga samhällsmaskineriet. Vi får ström ur eluttagen, vi köper bensin på mackarna, vi får bidrag tack vare välfärdssamhällets sociala omsorger. Och inom de flesta alternativprojekten kommer drygt hälften av pengarna utifrån.

Trots de hittillsvarande framgångarna finns också en risk att alternativrörelsen i Västtyskland och Berlin är under upplösning. Grupper har börjat splittras i fraktioner. Från början var rörelsen en sammanstrålning av politiska och filosofiska strömningar. Aktionsgrupper, miljörel-

sen, antikärnkraftsrörelsen, kvinnorörelsen och delar av vänstern. Den nådde nog sin höjdpunkt vad gäller styrka och omfattning kring 78-79. Då präglades den av idéer om småskalighet och ekologi. Man hade en gemensam vision av ett annat, alternativt samhälle.

Osäker framtid

Men under trycket från den ekonomiska krisen delas nu rörelsen upp. Vänstern återgår till mer traditionella frågor, som hur man ska försvara levnadsstandarden och bekämpa arbetslösheten. Kooperativen och kollektiven, som skulle arbeta utan chefer och utan arbetsledning har börjat tillämpa traditionellt effektivitetstänkande och prestationslönesystem.

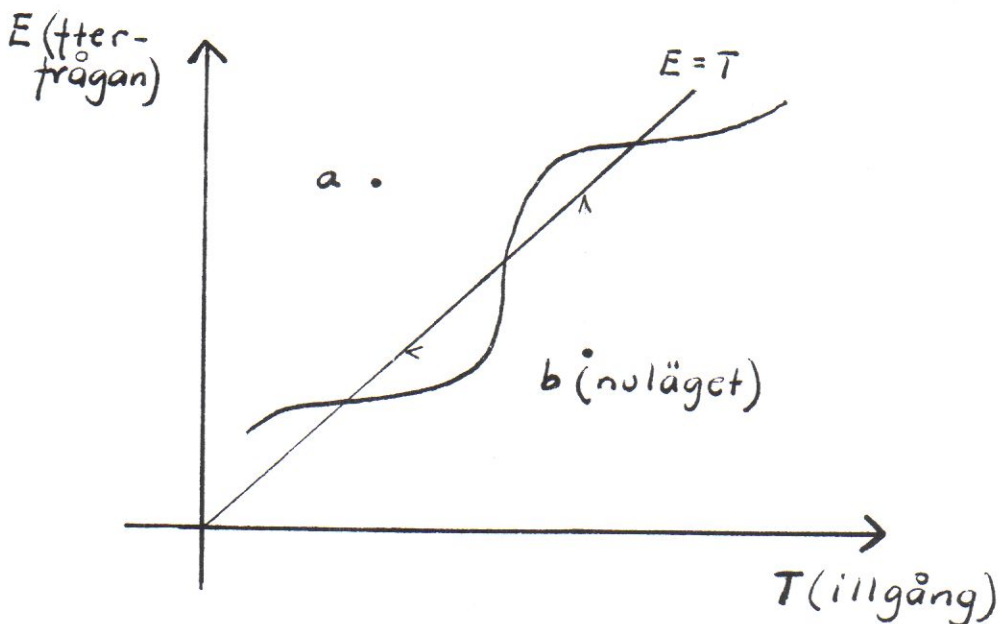
En av de grundläggande idéerna bakom bildandet av det gröna partiet i Västtyskland, var uppfattningen att industrisamhället är på väg att upplösas. Och därmed också det traditionella partisystemet enligt vänster-höger-skalan.

Framtiden för "De Gröna" i olika länder i Europa beror enligt Huber på om de kan finna en klar och tydlig position på höger-vänsterskalan. En livlig diskussion härom pågår inom den tyska alternativrörelsen, bl a på insändarsidan i dess språkrör "Die Tageszeitung", som nått en upplaga på ca 50 000 exemplar och sysselsätter 60 personer.

Ett globalt scenario (Johan Galtung)

En enkel ekonomisk modell

Vi utgår från förhållandet på världsmarknaden mellan tillgång och efterfrågan på varor, som kan beskrivas i följande ekonomiska modell:

Det ekonomiska systemet strävar definitionsmässigt efter jämvikt, $E = T$, men obalanser gör att det svänger runt $E = T$ -linjen; uppåt i expansionstider och nedåt i åtstramningstider. I lägena (a) och (b) finns det krafter som arbetar för jämvikt och de rörelser som dessa krafter kan åstadkomma kan enkelt beskrivas på följande sätt:

	<u>åtstramning</u>	<u>expansion</u>
<u>underproduktion</u>	minskad efterfrågan	ökad tillgång
<u>överproduktion</u>	minskad tillgång	ökad efterfrågan

Själva fokus för denna beskrivning är den nuvarande krisen i Västvärlden, som här betraktas som en kris beroende på överproduktion. I en kris där tillgången lämnar efterfrågan bakom sig kan följande strategier väljas för att jämvikten skall återskapas.

Att minska tillgången:

- T_1 : minska produktiviteten
- T_2 : minska antalet arbetare (arbetslöshet)
- T_3 : minska antalet arbetstimmar

Att öka efterfrågan:

- E_1 : Öka behoven
 - E_2 : Öka köpkraften
 - E_3 : Öka kvaliteten
 - E_4 : Sänka priset
- } efterfrågeorienterat
- } produktorienterat

De sju strategier som har angetts här är naturligtvis inte varandra uteslutande. Men innan vi kommer in på detta skall vi säga några ord om krisens ursprung.

Krisens ursprung

Utgångspunkten är en värld där västvärlden har ett fullständigt monopol på att producera varor och tjänster till världsmarknaden. Råmaterial inkl energi erhålles billigt liksom arbetskraft. Marknaden med absolut monopol garanteras genom kolonialismen. Det enda problemet är att erhålla riskvilligt kapital. Sakta ökar också behov av varor och köpkraft i andra länder. Västvärlden "går bra".

Västvärlden har därefter kommit in i flera kriser som här indelas i fyra huvudgrupper.

Det första hotet mot systemet var östländerna, de socialistiska länderna. De blev inte längre tillgängliga som förråd för produktionsfaktorer eller som marknader. Deras avståndstagande från den övriga världsekonomin bröts emellertid gradvis ner med tiden. Deras återinträde på världsmarknaden har inte skadat västvärlden, vilket framgår av handelsbalanserna.

Det andra hotet mot systemet var den tredje världen genom de avkolonialiserade länderna. Historien är till stora delar lik den i första krisen. Man skulle kunna tro att både tillgången på produktionsfaktorer och marknader skulle försvinna eller bli allvarligt beskuren. Så blev emellertid inte fallet och som framgår av handelsbalanserna har inte heller den tredje världen blivit något hot mot västvärlden.

Det tredje hotet mot systemet var OPEC-aktionen. OPEC-länderna ökade helt enkelt priset dramatiskt på en produkt som de tillhandahöll utan att ändra kvalitén. De visste att efterfrågan skulle finnas kvar eftersom västvärldens köpkraft var och är mycket hög och, vilket är viktigare, eftersom behovet är så stort att priset inte spelar någon roll inom ett betydande prisintervall. Efter en del panik vintern 1973/74 och negativ ekonomisk tillväxt under 1974 blev emellertid även detta hot så småningom oskadliggjort.

Det är det fjärde hotet mot systemet som är det viktiga, eftersom västvärlden för första gången hotas genom konkurrens. Det japanska angreppssättet var uppenbarligen produktorienterat. De skapade inte behov eller köpkraft. Vad japanerna gjorde var att bygga på existerande behov och köpkraft och sedan helt enkelt göra produkter som har högre kvalitet och lägre pris. Ett val mellan det bättre och dyrare å ena sidan och det sämre och billigare å andra sidan är alltid svårt; det blir en fråga om val mellan pris och kvalitet. Men valet mellan det bättre och billigare å ena sidan och det sämre och dyrare å andra sidan är aldrig svårt för en sann homo economicus.

Således har det uppstått en kris - inte i kapitalismen men i västvärldens kapitalism, eftersom den är slagen på bred front och i sitt eget spel. Det kan noteras att Japan, mini-Japan och Kina har en produktionskapacitet och effektivitetstivå i dag som är så hög, att deras produktion skulle kunna räcka för hela världsmarknaden.

Det kan dock mycket väl bli så att Japans dominans inte varar så länge. Om köpkraften i västvärlden går ner som ett resultat av krisen måste priserna sänkas för att efterfrågan skall bli oförändrad. Men prissänkningar kan spela Japans konkurrenter i den fjärde världen (Korea, Taiwan o s v) i händerna. Japan kan bli utkonkurrerat av sina egna efterföljare.

Med flera av den fjärde världens länder på linje för att utföra det japanska "miraklet" har krisen sannolikt kommit för att stanna. Den kan leda till att västvärlden försöker stänga ute japanska produkter genom tullar och andra restriktioner. Eftersom handelsbalansen är så negativ kommer västvärlden att tycka att den har litet att förlora genom sådana åtgärder. Detta kommer säkert att leda till kedjeffekter. Ansträngningar att få övriga länder i världen att göra samma sak kommer att misslyckas. Japan kommer att fördubbla sina ansträngningar för att komma in i dessa länder och på bekostnad av västvärlden. Västvärlden kan återgälda detta genom att vägra att importera från dessa länder.

Härigenom delas världen i två handelszoner, västvärlden och den övriga världen. Detta är Galtungs långsiktiga förutsägelse.

Men innan detta inträffar har västvärlden en hel del arbete att ägna åt de sju strategier som angavs i inledningen. Därvid framträder två huvudstrategier.

I. Huvudströmmens strategi

Denna strategi grundar sig på konkurrens på världsmarknaden. Västvärlden försöker vinna tillbaka förlorade marknadsandelar genom att använda en av de fyra vägarna för att öka efterfrågan: sänkning av priset. Priset kan sänkas genom att skära ner produktionskostnaderna och/eller distributionskostnaderna och/eller vinstmarginalerna. I den kapitalistiska västvärlden kan man anta att störst ansträngningar kommer att vidtas mot arbetskraftskostnaderna genom avskedanden, frysning/sänkning av lönerna och/eller omlokaliseringar till områden där lägre löner inte uppvägs av lägre produktivitet.

Det är emellertid troligt att utbudet, produktionen, måste sänkas samtidigt, åtminstone som en övergående åtgärd. Detta kan åstadkommas genom att minska mängden utfört arbete, d v s genom att antingen minska antalet arbetare (konservativ version) eller minska antalet arbetstimmar (socialdemokratisk version). Vilken version som än används är det dock tveksamt om denna strategi kommer att göra västvärldens produkter konkurrenskraftiga i kvalitet (för samma pris) jämfört med japanska produkter och i pris (för samma kvalitet) jämfört med produkter från övriga fjärde världen.

II Motströmmens strategi

Om det ovan framförda är de typiska blå (liberal/kapitalistiska) och röda (marxistisk/socialistiska) angreppssätten så är motströmmens strategi, som antyds nedan, den typiskt gröna strategin. Den baseras inte på konkurrens på världsmarknaden (utom för några utvalda produkter) utan på en återgång till nationell, regional och lokal självtillit - ett sammansatt begrepp som inrymmer en blandning av självförsörjning med nödvändiga varor och ett rättvist handelsutbyte därutöver. Strategin utgår från att om man exporterar mindre så måste man också importera mindre. Den efterfrågan som finns kvar får mötas med inhemskt utbud, d v s genom att producera nya varor - importsstitut.

Det finns ytterligare ett huvudelement i denna strategi: en minskad produktivitet för att tillåta en hög sysselsättning både i personer och timmar. I praktiken innebär detta en arbetsintensiv snarare än kapitalintensiv produktion och en förändring mot mera hantverksmässiga tillverkningsmetoder.

Om man betraktar dessa två metoder att angripa problemen, så tycks det finnas två huvudlinjer:

(A) Dominans contra tillbakadragande på världsmarknaden.

(B) Hög contra låg produktivitet.

För en civilisation som den västerländska, van att dominera världen och med ett produktionssystem som ger ledande roller till de som behärskar kapital, forskning och administration, är huvudströmmens ekonomiska strategi precis den som har beskrivits här - en huvudströmmens strategi. Och motströmmens strategi blir också denna - en motström. Återstoden är strid, kamp, politik, inte ekonomi.

Scenario för Sverige (Mats Friberg)

Under denna rubrik redogjorde Mats Friberg för hur han ansåg att ett scenario borde byggas upp och skissade också på innehållet i ett scenario för Sverige.

Uppbyggnaden av ett scenario

I ett scenario kan framtiden beskrivas på i princip tre olika sätt:

- . Den troliga framtiden - prognos
- . Den önskvärda framtiden - utopi
- . Den möjliga framtiden

Erfarenheten säger att framtiden inte är möjlig att förutse, varför prognosen inte är en lämplig scenariemetod. Utopin är inte heller lämplig, eftersom den ofta redovisar en vision utan verklighetsanknytning.

Återstår "den möjliga framtiden" som den mest ändamålsenliga scenarietekniken. Hur kommer man då fram till ett möjligt alternativ i en scenariebeskrivning? Följande utgångspunkter måste beaktas.

I vårt system finns flera tröghetsfaktorer inbyggda, t ex den redan existerande bebyggelsestrukturen och den rådande maktstrukturen. De stora organisationerna och byråkraterna har också en inneboende tröghet. Till trögheten bidrar även vårt kulturella arv som medför att mentala förändringar inte kan ske särskilt snabbt.

Utvecklingens dialektiska natur är också en viktig utgångspunkt. En trend kan inte skrivas fram hur långt som helst, eftersom varje trend, rörelse ger upphov till sin egen motrörelse. Detta betyder också att konflikter måste finnas inbyggda i ett scenario.

Faktorer i ett scenario för Sverige

Innehållet i ett scenario bör hakas upp på ett antal tunga faktorer. Dessa faktorer kan nivågrupperas i globala faktorer, nationella faktorer och faktorer i vardagslivet. Friberg hade gjort en skiss över sådana faktorer och vi ger här några exempel.

Globala faktorer:

- Den ekonomiska världskrisen fördjupas under 1980-talet och Sverige förlorar marknadsandelar.
- Miljöförstörelsen tilltar, bl a försurningen av sjöarna.
- Andra viktiga faktorer kan vara konflikter i mellanöstern och krasch i banksystemet.

Nationella faktorer:

- Den teknologiska utvecklingen fortsätter med mera datorisering och robotisering.
- Välfärdsstaten avvecklas.
- Legitimitetskris, d v s minskande förtroende för makteliten.
- Mittenpartierna försvagas och en polarisering sker mot två stora flygelpartier. Snabba kast mellan höger- och vänstervindar.
- Miljöpartiet blir starkare och fångar upp och driver lokala samhällsexperiment.
- Konflikter uppstår mellan facket och de "gröna" beträffande fackets krav på monopol på vissa jobb.
- Småföretagsandan växer sig starkare och löntagarägda företag och kooperativ blir vanligare.

Faktorer i vardagslivet:

- Många människor är uppbundna av stora fasta kostnader (räntor och amorteringar på villor m m), vilket gör det svårt att klara åtstramningarna som följer av den ekonomiska krisen. Detta kan medföra att "svartjobben" ökar.
- Sänkta reallöner leder till ändrade konsumtionsmönster, t ex ökat antal odlingslotter, bildande av inköpsföreningar, minskat charterresande.
- Höjda bostadskostnader leder till att kollektivt boende, självförvaltning, självbyggeri och liknande ökar.
- Medborgarna tvingas själva ta över socialt arbete, som hittills bedrivits i offentlig regi, t ex införs föräldrakooperativa daghem, barnen tar hand om sina gamla föräldrar, äldre hjälper andra äldre.

Ett lokalt scenario (Ingvar Nilsson)

Funktioner för ett scenario

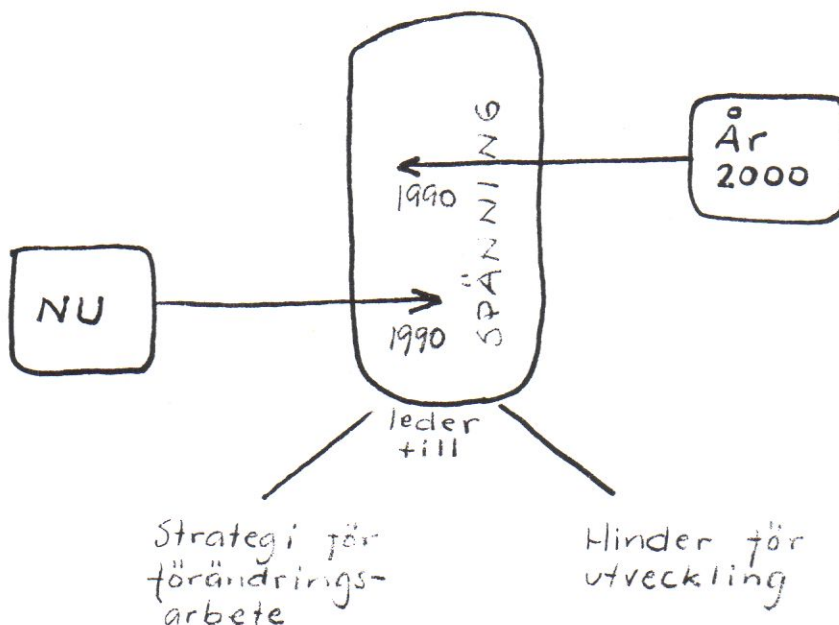
Ingvar Nilsson inledde med att göra en översiktlig beskrivning av olika funktioner som ett scenario kan fylla. Exempel på funktioner:

- betingad prognos, som styrmedel och anvisning för den långsiktiga planeringen typ långtidsutredningarna
- provokation, genom att ifrågasätta och utmana gällande föreställningar om framtiden (och nuet)
- konsistensprövning, genom att i en samlad bild testa och pröva olika enskilda idéer om framtiden
- hjälpmedel i valet mellan olika möjliga framtider
- hjälpmedel i en lokal förändringsprocess, se följande avsnitt.

Modell för en lokal förändringsprocess

Idéerna om hur en förändringsprocess på det lokala planet (kommun, kommundel) skulle kunna initieras kom upp under arbetet med framtidsstudien "Omsorg om framtiden" (Höök, Nilsson, Wadeskog; Kooperativa institutet 1982). I denna studie har konstruerats ett scenario för Nyby år 2000. Nyby är en nybyggd kommun någonstans i Sverige. Studien är en litteraturstudie, som bygger på dels statens ungdomsråds rapport "Ej till salu" och dels ett urval böcker om alternativa ekonomiska system och samhällssystem.

Nyby-scenariot är statistiskt i den bemärkelsen, att mycket lite sägs om vägen till Nyby år 2000, själva processen. Om ett scenario skall kunna användas i en förändringsprocess måste ett mera dynamiskt synsätt utvecklas. Följande modell skulle kunna användas.

I denna modell konstrueras först ett eller flera scenarier för år 2000. En dynamisk analys görs genom att den önskade framtidsbilden "backas" till 1990. Man kan då se vilka kritiska hållpunkter som måste passeras mellan 1990 och 2000 för att nå det samhälle man har skissat för år 2000.

Mot scenariet år 1990 ställs trender och kommunala långtidsplaner för 1990. Härigenom kan man konfrontera de långsiktsplaner som finns på olika håll med kraven på förändringar som scenarierna för 1990 och 2000 ger upphov till. I denna konfrontation, brytpunkt, uppstår en spänning, som visar vilka hinder som föreligger för den önskade utvecklingen och som även leder till den strategi som bör användas i det lokala förändringsarbetet.

Alternativa omvärldsscenarier för år 2000

Den lokala förändringsprocessen kan inte ses isolerad från omvärlden. Det kan därför vara lämpligt att testa hur processen kan fungera i olika tänkbara omvärldsscenarier. Sådana scenarier kommer att presenteras i rapporten "Ung i Norden 2000". Rapporten ges ut under våren 1983 och har tillkommit på uppdrag av Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap. Författare till rapporten är samma som i studien "Omsorgen om framtiden".

I rapporten "Ung i Norden 2000" har konstruerats tre framtidsbilder som kortfattat kan beskrivas på följande sätt:

Gyllene tider: 80-talets krispolitik lyckades, den industriella tillväxten tar fart, bytesbalansen kommer i ordning, statens budget i balans, stora strukturomvandlingar, begränsade sociala problem och miljöproblem förekommer.

Det går åt helvete: Krispolitiken lyckades inte. Japaner och andra konkurrerade ut oss. Vår ekonomi är i ständig obalans. Hårt kapitalistiskt klimat råder. Regional och social utarmning tilltar. Välfärdsstaten gröps ur både socialt och materiellt.

Alternativet lever: Kontrapunktens idéer förverkligas. Småskalig produktion, integration av boende och produktion. Miljövänligt och människovänligt. Låg materiell standard. Begränsad isolationism från omvärlden.

Dagens politik utgår från framtidsbilden i alternativet "Gyllene tider". Om någon av de grundläggande förutsättningarna i detta alternativ inte uppfylles hamnar vi i alternativet "Det går åt helvete". Enligt Ingvar Nilssons uppfattning talar mycket för att detta kommer att hända om man försöker fullfölja den nuvarande politiken. Han ställer sitt hopp till "Alternativet lever". För att detta alternativ skall bli möjligt krävs för det första ett medvetande om att vi är inne i en verklig kris och inte en tillfällig svacka, och för det andra eldsjälur som kan ge bränsle åt en förändringsprocess. I en sådan process kan alternativrörelserna spela en viktig roll.

NÄSTA NUMMER: MÄRTA TIKKANEN

KASTVINDAR ÖVER EUROPA

Som väntat vann Socialdemokraterna det svenska valet i september 1982, precis som de kommer att förlora nästa val, därför att det då kommer att ha visat sig att inte heller de klarade att bemästra problemen.

Den politiska vind som blåser över Europa är varken en högervind eller en vänstervind. Den är en kastvind, som kastar ut dem som förgäves har försökt lösa problemen och byter ut dem mot andra i hopp om att de ska ha en lösning, ända tills det visar sig att de också kommer till korta.

En partiernas runddans, ett byte för gigantiska världspolitiska förskjutningar.

Ett nytt hörn av världen, det sydöstra snarare än det nu klassiska nordvästra där Sverige och Norge hör hemma, blir världens ekonomiska centrum genom att producera varor som både ligger högre i kvalitet och lägre i pris. Kastvinden är alltså en taifun.

Den nya regeringen kommer som väntat med keynesianska åtgärder av 1930-talsmodell, med devalvering på 16 procent. Jag är skeptisk! Jag är inte övertygad om att billigare svenska varor kommer att säljas märkbart bättre på världsmarknaden, med enstaka undantag.

Vad är det Sverige kan producera som inte Japan och alla de andra länderna där borta kan göra bättre? Var finns kunderna . . . ?

Frågan kan inte ställas ofta nog, men den ställs nästan aldrig öppet. Utom i ett mycket viktigt arbete som nu är under utveckling av de tre unga ekonomerna **Ingvar Nilsson, Anders Wadeskog** och **Katarina Höök** vid SEE (Institutet för socio-ekologisk ekonomi) i Järna (telefon 0755/520 65). **Ung i Norden år 2000** heter det sista arbetet under utforskning, för föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap. Jag ska inte försöka ge någon kortfattad sammanfattning – det gör författarna mycket bättre. Deras arbete bör få många läsare, ända in i maktens skyddade avkrokar.

Jag vill bara framhäva några drag i deras arbete. Och det är det viktiga, för det är just det som saknas i de talrika utredningarna om **krisen och dess orsaker**.

För det första spänner de över ett stort spektrum, de är tvärfackliga som det heter. De tar till exempel in de förutsättningar i global ekonomi och politik som nordisk ekonomisk politik hittills har vilat på.

Ekologi kommer i första ledet. Livskvalitet, helt fundamentala mänskliga trivseldimensioner står lika centralt i bilden. Ekonomisk tillväxt kommer inte in som någon huvudvariabel. Dessa absurda dokument med "tillväxt", oproblematiskt, som alfa och omega hör nu förhoppningsvis till det förgångna.

För det andra bygger framställningen på scenariotänkande. Det finns två klara scenarier: *Gyllene tider* och *Det går åt helvete*. Läsarna anar nog att det första är en upprepning av 1960-talet och att det andra är det som kanske kan ske om 1980-talets problem möts med 1960-talets politiska och ekonomiska strategier *utan att de världspolitiska ekonomiska förutsättningarna föreligger*.

Här skiljer inte författarna särskilt mellan borgerliga och socialistiska strategier – något som jag är enig med dem om därför att de båda är lika okänsliga för de fundamentala förändringar som sker i världsbilden. Men författarna låter båda scenarierna stå där som möjligheter.

Och så kommer då det tredje, naturligtvis det som författarna tror på: *Alternativet lever*.

För det tredje ligger författarna långt från det *Scylla* som ligger i att vara för abstrakt – bara generella principer, ingen konkretisering av alternativet – och det *Charydis* som ligger i att göra det för precis, så att det stelnar i all sin färdighet.

Författarna inviterar läsarna med diskussion om alternativet, som i deras tidigare studie av Nyby i år 2000. Deras alternativ är

självfallet *grönt*, men ställer sig öppet för hur man ska föra in de borgerliga blå och de socialistiska röda elementen.

Många men dogmatiska gröna kommer nog att känna att deras alternativ framställs med alltför många problem, för mycket som är oavklarat. Jag tror författarna har lagt upp det mycket klokt.

Politik slutar inte med att svenska väljare förkastar kastvinden och går i mer grön riktning: *vem som vinner, vem som förlorar* är ett minst lika stort problem i gröna, som i röda och blå alternativ.

För det fjärde skriver författarna så bra! De kommer inte att få mycket erkännande från traditionellt tänkande ekonomer i det ena eller det andra läget – vilkas böcker och artiklar, som regel, inte kan beskyllas för att vara välskrivna.

Här finns t o m fem huvudrollsinnehavare: Pelle Pådrivare, Måns Medlöpare, Mutilda Motståndare, Niklas Nydanare och Ulrika Utstött – fyra unga människor vilkas skepnader man följer under de tre scenarierna.

Ett förmänskligande som måste verka mycket utmanande på traditionella ekonomer som aldrig förmår att sänka sig till en individuell nivå, utan håller sig på den nationella och kollektiva, på aggregat-nivån, skyddade av omänsklig statistik som är lika farlig som den är outhärlig.

Författarna kan sådana saker också: Det lyser igenom här och där men de fäster mindre vikt vid dem i sin analys. Faktiskt är dessa scenarier så levande, så tagna direkt ur dagens drama att de kallar på sin dramatisering, sin gatuteater, sitt dramaframförande. Vem vill göra det?

Skulle man göra det, göra om det till teater, bör man emellertid inte glömma, bland dramats personer, de som enligt min mening är bland de viktigaste skurkarna i vårt samtidsdrama. Det är inte politikerna, inte kapitalisterna, inte fackföreningarna – utan deras rådgivare, de klassiska ekonomerna.

De är lätta att upptäcka på deras nästan totala brist på förståelse för världspolitiska processer, deras bristande insikt i historia, i kultur, i natur (förutom lite om råvaror och deras fördelning), i social struktur och speciellt deras egen klassposition, i människor (som reduceras till mekaniska, automatiska producenter/konsumenter).

Nästan alla våra problemområden hänger samman med ekonomernas kunskapsluckor – inte så konstigt eftersom vi lever i en period med en ekonomisk världsbild och med stor makt hos dem som delar på denna bild.

Sverige kan skatta sig lyckligt att de har några ekonomer som prövar andra vägar.

Johan Galtung

